

Hindukúš 1967

Je ráno 23. mája a z Prahy vyráža plne naložená oranžová Tatra 138. Nebolo by to nič nezvyčajné až na to, že jej cieľom nie je žiadne z českých či slovenských miest. Táto „tatrovka“ zamierila do mesta Pešávar v niekoľko tisíc kilometrov vzdialenom Pakistane, kam by mala doraziť o rovných dvadsať dní. Na jej korbe je 173 dební s nápisom „II. ČS. EXPEDICE HINDÚKUŠ PÁKISTÁN 67“, v ktorých sa vezú viac ako štyri tony materiálu.

Keď sa v septembri 1965 vrátili československí horolezci z afganského Vachánu, kde sa im podarilo vystúpiť na sedemnást vrcholov, z ktorých šesť bolo vyšších ako šesťtisíc metrov, tajne dúfali, že ďalšia výprava by už mohla smerovať do vysnívaných Himalájí. Šanca na zorganizovanie expedície do Nepálu však bola deň odo dňa menšia a čoraz realnejšie vyzerala druhá výprava do Hindukúšu. Tentoraz, aj vďaka záujmu Československej akadémie vied, by ich cesta mala smerovať do pakistanskej časti pohoria. Panenské vrcholy v tiričskej skupine však nelákali iba našich horolezcov a hlavne vďaka aktivite Nórov, Japoncov a Rakúšanov ich bolo čoraz menej. Vladimír Šedivý, ktorý aj tentoraz prijal funkciu vedúceho výpravy, s napätím očakával výsledok rokovania o povolení vstupu do oblasti Tirič Miru, ktoré v Pakistane viedol československý veľvyslanec. Z Pakistanu nakoniec prišla správa: „Ak nebol vydaný príslub inej výprave, dá sa očakávať, že povolenie dostanete.“ Nebolo to ani jasné áno ani jednoznačné zamietnutie, no čas neúprosne bežal, a tak sa začalo s prípravami na druhú expedíciu do Hindukúšu a v decembri 1966 je schválená zostava. S vedúcim výpravy Vladimírom Šedivým odcestujú do Pakistanu horolezci Jan Červinka, Miroslav Jaškovský, Jiří Mašek, Vlastimil Šmída a slovenská dvojica Ivan Gálfy s Ivanom Urbanovičom. Lekárom výpravy je MUDr. Zdeněk Vlč, kameramanom Bedřich Roger a fotografom Vilém Heckel. Vedeckú časť výpravy budú tvoriť parazitológ Dr. Milan Daniel

CSc, biológ Pavel Rödl a psychológ Doc. Dr. Oldřich Mikšík CSc. Na januárovom sústreďení vo Vysokých Tatrách určil vedúci výpravy aj štvorčlennú vrcholovú skupinu. Sú v nej Jan Červinka, Vlastimil Šmída, Ivan Urbanovič a Ivan Gálfy. A čas neúprosne bežal. Prešla zima, minul sa aj marec a konečne koncom apríla, v hodine dvanástej prišla z Pakistanu túžobne očakávaná správa: „Vstup do tiričskej oblasti pre II. československú horolezeckú a prírodovedeckú expedíciu sa povoľuje.“ Nasledovalo však aj upozornenie, že prednostné právo pri presune v horách bude mať japonská výprava All Japan Hindu-Kush Expedition, ktorej bolo povolenie udelené už v auguste 1966 a Pakistanci trvali na štrnásťdňovom rozstupe medzi týmito dvoma

expedíciami. Japonci plánovali svoj príchod do Pakistanu 25. júna, približne v rovnakom čase ako naša expedícia a jediná šanca, ako sa vyhnúť komplikáciám a neskorému príchodu do základného tábora, bolo vyraziť o niekoľko týždňov skôr. Záverečná fáza príprav nabrala na obrátkach. Dopĺňal sa potrebný materiál a upravovala sa logistika expedície. Tak ako v roku 1965 aj tentoraz pomohlo viacero veľkých firiem, ale aj československá armáda. Tá venovala horolezcom liofilizovnú stravu, ktorú pre potreby vojsk Varšavskej zmluvy (pre neskôr narodených: vojenský pakt krajín „východného bloku“) vyvíjali vo Vitane Byšice. Dnes je to bežná súčasť výbavy každého výškového horolezca, pred päťdesiatimi rokmi to však bola absolútna novinka. Tatra

Ostrý hrebeň vedúci na vrchol Západného Tirič Miru, 7487 m. Hore pohľad na masív Tirič Miru z Čitrálu.

Kopřivnice poskytla nákladnú Tatru 138 aj so šoférom. Bol ním Miroslav Dryák, muž, ktorý precestoval tisícky kilometrov s legendárnymi cestovateľmi Miroslavom Zikmundom a Jiřím Hanzelkom.

Islo o skutočný boj s časom a aby sa podarilo prebehnúť Japoncov, presun osôb a materiálu bol naplánovaný naozaj filigránsky: 23. mája vyrazí z Prahy expedičným materiálom naložená tatrovka, ktorej posádku budú okrem Miroslava Dryáka tvoriť aj Jan Červinka, Miroslav Jaškovský a Dr. Milan Daniel. Následne 28. mája odletia cez Bagdad do pakistanského Karáči vedúci výpravy Vladimír Šedivý a kameraman Bedřich Roger, ktorých čaká vybavovanie všetkých potrebných formalít na ministerstve a úradoch v Láhaure, Rawalpindi, Islamabadé a v Pešávare. Zvyšní členovia výpravy preletia cez Moskvu a Taškent do afganského Kábulu kde počkajú na tatrovku a spoločne sa prepravia do pakistanského Pešávaru. Tu sa rozdelená výprava opäť spojí. Ak sa tento odvážny a trochu krkolomný plán podarí, bude veľká šanca dostať sa pod Tirič Mir pred Japoncami.

Pakistan

12. júna je afgansko-pakistanská hranica svedkom radostného zvitania všetkých členov II. československej horolezecko-prírodovedeckej expedície Hindukúš 67. Nakoniec všetko dobre dopadlo a presun do základného tábora sa môže začať. Výprava, ktorej zostavu doplnili pakistanský horolezec Aman Ašraf z Hunzy v Kašmíre a styčný dôstojník kapitán Tamur Ali, vyráza 16. júna poobede z Pešávaru v ústrety najvyšším horám Hindukúšu. Tatrovka ešte niekoľko dní vyhráva súboj s miestnymi cestami, nakoniec ju však aj tak treba preložiť na dva menšie Chevrolety, ktoré sa dokážu predať cez 3300 metrov vysoké sedlo Lovary, bránu do mesta Čitrál. Odtiaľto až do základného tábora bude expedíciou s transportom „pomáhať“ karavána sto

Účastníci expedície Hindukúš 1967. Horný rad zľava: Vilém Heckel, Jan Červinka, vedec, Miroslav Jaškovský, vedec, Vlastimil Šmída, vedec, Ivan Gálfy, syn slovenského veľvyslanca v Pakistane, dolný rad zľava, Jiří Mašek, spojovací dôstojník, Vladimír Šedivý – vedúci výpravy, Dr. Vladimír Vlk a Ivan Urbanovič.

dvanástich nosičov. Týždeň hádok, protestov, prehovárania a vzbúr. Keď už toho majú všetci naozaj plné zuby, sú konečne na mieste. V pondelok 26. júna stavajú horolezci na sútoku Horného a Dolného Tiričského ladovca vo výške 4080 metrov na brehu ladovcovej rieky základný tábor, ktorý bude po niekoľko nasledujúcich týždňov ich domovom. Odtiaľ budú pracovníci ČSAV podnikat výpravy za miestnou faunou a flórou a horolezci môžu začať svoj prvovýstup na Tirič Mir, najvyššiu horu Hindukúšu. Trasa povedie doposiaľ nepreskúmaným severozápadným hrebeňom. Podľa plánu vypracovaného na základe informácií od prieskumnej skupiny bude najrozumnejšie pokračovať po Hornom Tiričskom ladovci, kde horolezci postavia najprv predsunutý základný tábor a neskôr štyri výškové tábory, pričom im budú pomáhať dvaja výškoví nosiči. Prvý tábor by mal stáť vo výške 4700 m, druhý v 5500 m, tretí v 6000 metroch a o mieste posledného, štvrtého

tábora, z ktorého by mal byť podniknutý vrcholový útok, sa rozhodne neskôr. Všetko je dôkladne premyslené a naplánované, škoda len, že výstup na Tirič Mir už nebude prvým výstupom na tento magický vrchol. Pred sedemdesiatimi rokmi tu pôsobila malá nórska výprava pod vedením ekológa a filozofa, profesora Arneho Naessa, ktorá ho zdolala ako prvá, keď naň najprv 22. júla 1950 vystúpil Per Kvenberg a o deň neskôr aj Henry Berg, Arne Naess a Angličan Tony Streater. Od tej doby už na vrchole nikto nestál, aj keď sa o to pokúšalo niekoľko výprav. Severozápadne od vrcholu Tirič Miru je podľa fotografie, ktorú urobili poľskí horolezci počas expedície na Nošak, štít vysoký približne 7500 metrov, čo by z neho robilo tretiu najvyššiu horu Hindukúšu. A práve táto hora je spolu s vrcholom Tirič Miru jedným z hlavných cieľov našich horolezcov. Chuť vystúpiť na najvyšší vrchol je pre horolezcov samozrejmé, ale keby sa im nepodarilo vystúpiť na doposiaľ panenský ▶

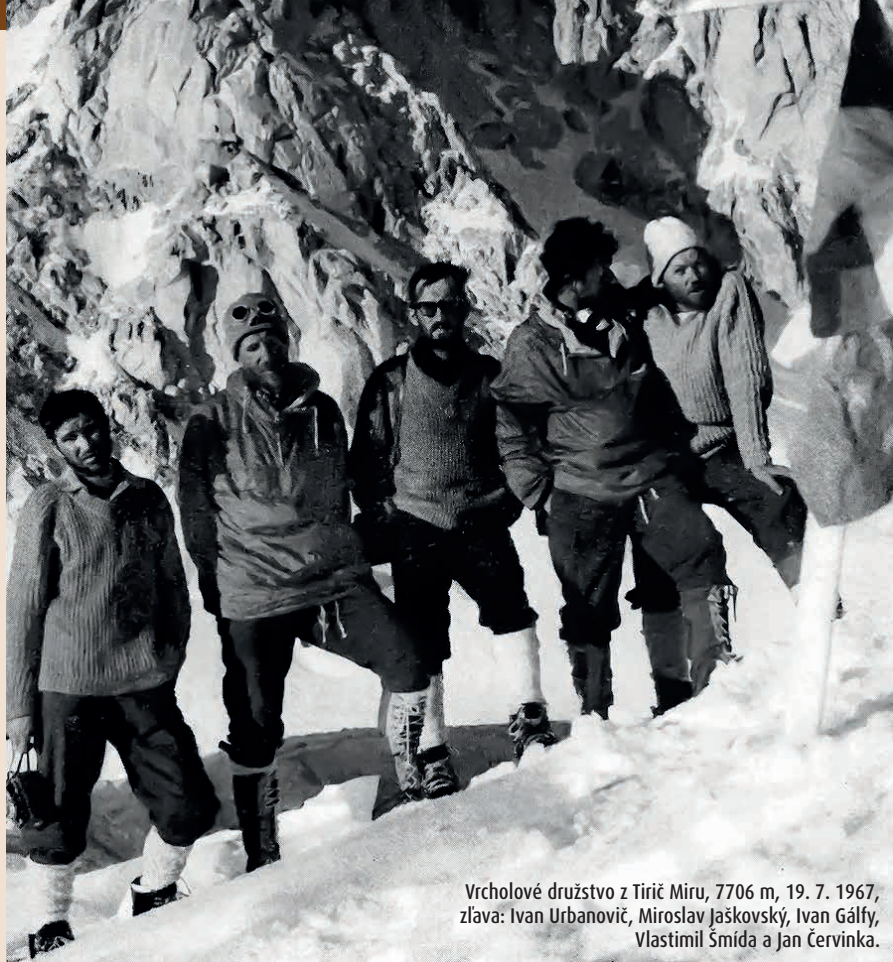
Ghul Lasht Zom (6665 m) a Nošak (7489 m)
z 3. tábora na Hornom Tiričskom ladovci vo výške 6000 m.

vrchol ležiaci severozápadne od Tirič Miru, museli by pokladať výpravu za neúspešnú. Veľmi dôležitá bude aklimatizácia. Výstup, ktorý začne príliš zavčasu alebo naopak príliš neskoro, sa môže skončiť neúspechom. Horolezci už vo výške 4700 metrov zle spia. Väčšina z nich v noci trpí zlými snami, cez deň zas bolesťou hlavy a celkovou únavou. Celý proces aklimatizácie je naplánovaný na tri až štyri týždne a jej priebeh sleduje lekár výpravy MUDr. Vlč. Ten však bol počas výstupu odvolaný pod južnú stenu hory Istoronal, kde sa počas lezenia zranil jeden z členov rakúskej expedície a potreboval lekársku pomoc. Nakoniec mal šťastie v nešťastí a po 300-metrovom páde sa to skončilo „iba“ výronom členka. Vo výške 5300 metrov – v druhom tábore – zastihla horolezcov snehová búrka. V stanoch sa síce dalo vydržať a v noci sa počasie trochu upokojilo, teplota však klesla až na mínus 23 stupňov Celzia a keďže chlapcom už dochádzali sily, zostúpili do základného tábora, aby si odpočinuli. Námahu a nepohodu posledných dní strieda pohoda a relatívny komfort základného tábora. Pod touto pokrývkou je však cítiť napätie z nadchádzajúceho výstupu. Tretí tábor medzi hlavným vrcholom Tirič Miru a bezmennou pyramídou už stojí a ďalšou úlohou je postaviť 4. výškový tábor vo výške 6500 metrov. Odtiaľ horolezci plánujú vystúpiť na vrchol pyramídy, z vrcholu ktorej by sa mala dať určiť presná trasa výstupu na Tirič Mir. 1. júla vystupujú Červinka, Gálfy, Jaškovský, Mašek, Šedivý, Šmída a Urbanovič do výšky 6500 metrov, kde stavajú stany štvrtého tábora. Pešávarký rozhlas denne vysielal správy o počasí a na nadchádzajúce dni sa vo výške 6000 metrov očakáva vietor 90 km za hodinu. Nakoniec to však nie je až také hrozné a 12. júla o ôsmej ráno vyrážajú všetci horolezci na bezmennú pyramídu. Po štvorhodinovom výstupe stojí celá sedemčlenná skupina na vrchole. Hora vysoká 6875 metrov dostala meno Dir Zom. Horolezcov však sneh páli pod nohami. Priamo pred nimi sa vypína Tirič Mir a čím sú bližšie k jeho vrcholu, tým ich viac priťahuje. Zostup z Dir Zomu sa však komplikuje. Jiří Mašek, ktorý zostal spolu s Vladimírom Šedivým v treťom tábore, sa cíti čoraz horšie a má stále menej síl na zostup. Nakoniec však s pomocou Ivana Gálfyho zostupuje do dvojky, odkiaľ ho horolezci spoločnými silami dostanú bezpečne do základného tábora.

Vrcholové dni

Po zostupe z Dir Zomu je stanovený aj konečný plán výstupu na Tirič Mir: 18. júla prespí vrcholová skupina vo 4. výškovom tábore, 19. júla horolezci vystúpia do západného sedla pod vrcholom Tirič Miru vo výške 7200 metrov a 20. júla sa odtiaľ pokúsia

Vrcholové družstvo z Tirič Miru, 7706 m, 19. 7. 1967, zľava: Ivan Urbanovič, Miroslav Jaškovský, Ivan Gálfy, Vlastimil Šmída a Jan Červinka.

vystúpiť na vrchol. Z vrcholu zostúpia späť do 4. tábora a po krátkom odpočinku a opätovnom výstupe do sedla sa pokúsia o výstup na panenský vrchol severozápadne od Tirič Miru. Vrcholové družstvo tvoria Gálfy, Urbanovič, Jaškovský, Červinka a Šmída.

17. júla vystupujú horolezci do „orlieho hniezda“ vo výške 6500 metrov a na druhý deň o štvrtej ráno začínajú s prípravami na záverečnú časť výstupu, ktorá rozhodne o výsledku celej expedície. Obloha je čistá, bez jediného mraku, teplota však klesla na 25 stupňov pod nulou. O šiestej po výdatných raňajkách opúšťa päťka horolezcov dva stany štvrtého výškového tábora. Krátky zostup z hrebeňa do plytkého kotla, odkiaľ sa prachovým snehom brodia pod náprotivnú západnú stenu Tirič Miru. S rastúcou výškou je sneh čoraz kompaktnjší. Pod bariérou serakov sa zastavujú. Ivanovi Gálfymu a Vlastovi Šmídovi začínajú omrzáť nohy a tradičné kopanie do ľadu a prstové cvičenia už nezaberajú. Nič sa nedá robiť. Vyzývajú si výškové topánky a smyčkami šľahajú omrznuté prsty, až kým sa do nich opäť nevracia život. Bolestivé, ale účinné. Rozdelení na jednu trojku a jednu dvojku sa naviazaní na laná pomaly blížia k šesťdesiatmetrovému komínu vedúcemu do západného sedla pod Tirič Mirom, ktorý je kľúčovým miestom celého výstupu. Náročné lezenie a padajúce kamene komplikujú postup, takže až neskoro večer konečne stavajú v sedle jeden trojmiestny stan. Druhý varič zostal vo štvorke, a tak varenie trvá dlho do

noci. Horolezcom je jasné, že komín už druhý raz liezť nebudú, rozhodujú sa preto pre odvážnu zmenu plánu – nevracať sa do štvrtého tábora, ale pokúsiť sa v priebehu nasledujúcich dvoch dní vystúpiť na obidva vrcholy.

Noc bola ťažká a až o ôsmej vyraža celá päťka smerom k vyššiemu z dvoch plánovaných vrcholov. Mráz je bolestivý aj napriek tomu, že slnko je už pomerne vysoko. „Terén pred nami je ťažší, ako sme očakávali,“ opisuje výstup Miroslav Jaškovský. „Zo začiatku postupujeme po tvrdom, vetrom ubitom snehu, miestami prerušovanom pásmi zelenkavého ľadu. Ide to zúfalo pomaly. Po prekonaní asi 200-metrového prevýšenia sa navádzujeme na laná. Sneh vystriedala skala a pred nami sa objavila široká, rozlámaná a skoro kolmá stena. Cesta stenou je vylúčená. Sme vo výške približne 7500 metrov (to ešte chlapci nevedeli, že ich výškomer sa pokazil a inú výšku im už neukáže) a rozhodujeme sa túto nebezpečnú rozbitú severnú stenu obrovskej veže pretraverzovať. Skala je lámavá ako perník a trochu viac istoty máme iba tam, kde ju drží pokope ľad. Asi o tretej popoludní sme opäť na nevýraznom pilieri. Tu ťažkosti výstupu vrcholía. Netušíme, čo nás čaká ďalej.“

Situácia naozaj nie je jednoduchá. Treba sa rozhodnúť, či je lepšie riskovať bivak pod vrcholom, ktorý by určite znamenal pre viacerých vážne omrzliny, alebo sa vrátiť do sedla a o výstup sa pokúsiť na druhý deň...? „Pokračujeme ďalej,“ uzatvára Jaškovský „a za necelú hodinu vystupujeme na mierny,

suťou pokrytý hrebeň. Asi sto metrov od nás je vrchol, ktorý tvorí veľká snehová kupola bez skál“. Je 19. júla, päť hodín poobede a na najvyššom vrchole Hindukúša vo výške 7706 metrov stojí päť unavených mužov – Jan Červinka, Vlastimil Šmída, Miroslav Jaškovský a dvaja Tatranci, Ivan Urbanovič a Ivan Gálfy. Od roku 1950 sú prvými horolezcami, ktorým sa to podarilo. Na severe sa vypína nádherný Nošak a v dialke na východe osemtisícový Nanga Parbat. Na veľké rozjímanie však nie je čas, treba ešte zostúpiť nazad do sedla, a tak po pätnástich minútach strávených na vrchole sa chlapi otáčajú na spätočnú cestu. Sú veľmi unavení a zostup nie je jednoduchý, no o deviatej za svitu mesiaca sú konečne nazad pri svojom stane.

Aj napriek ťažkej noci sú ráno horolezci odhodlaní splniť aj druhý cieľ expedície: dokončiť prvovýstup na doteraz panenský vrchol ležiaci severozápadne od hlavného vrcholu Tirič Miru. Tentoraz však vyrážajú iba vo štvorici. Miroslav Jaškovský sa po včerašom výstupe a ťažkej noci necíti dobre a zostáva v stane čakať na vrcholové družstvo. Hrebeň, ktorým horolezci stúpajú, je ostrý ako nôž. „Ľavú nohu sme mali nad Horným a pravú nad Dolným Tiričským ľadovcom“, popisuje výstup Červinka. Ostrá hrana sa mení na mierne stúpajúci široký hrebeň, korunovaný osemdesiat metrov vysokou ľadovou pyramídou. Iba sila vôle posúva horolezcov pomaly vyššie. Už toho majú všetci naozaj dosť, keď ich z mechanického stereotypu odrazu preberie výkrik Ivana Urbanoviča: „Vrchol!“ Tak túžobne to očakávali a teraz ich Ivanovo zvolanie takmer prekvapilo. Sú dve hodiny popoludní. Štvorica horolezcov sedí obkročmo na ostrom vrcholovom hrebene vo výške 7487 metrov a na čakan priväzuje československú

a pakistanskú vlajku. Plán, ktorý sa zrodil pred dvomi rokmi na vrchole Kala Pandže v neďalekom Vacháne, je splnený. Ďalšia z hindukúšskych hôr prišla o svoje panensťvo a od prvovýstupcov dostala meno Západný Tirič. Čo víri v hlavách týchto štyroch chlapov? Radosť z toho, že už netreba stúpať ani o meter vyššie alebo tichá hrdosť objaviteľov? Pravdepodobne sa to nikdy nedozvieme, lebo to, čo sa v takýchto chvíľach na vrcholoch deje, je takmer intímnu záležitosťou zúčastnených. Raz ktorýsi z týchto ľudí povedal: „V panenskom snehu je každá stopa brázdou a každé zmiešanie dychu s vetrom činom.“

Rekapitulácia

II. československá horolezecko-prírodovedecká expedícia Hindukúš 1967 sa skončila úspešne. Prebehla bez vážnejších problémov a horolezcom sa nakoniec podarilo vystúpiť na štyri vrcholy:

Dir Zom (6875 m) – 12. 7. 1967 vystúpilo na tento dovtedy panenský vrchol až sedem horolezcov – Jan Červinka, Ivan Urbanovič, Ivan Gálfy, Miroslav Jaškovský, Jiří Mašek, Vladimír Šedivý a Vlastimil Šmída.

Tirič Mir (7706 m) – 19. 7. 1967 vystúpili na vrchol novou cestou SZ hrebeňom Ivan Urbanovič, Ivan Gálfy, Miroslav Jaškovský, Vlastimil Šmída a Jan Červinka. Bol to v poradí iba druhý výstup na vrchol najvyššej hory Hindukúšu.

Západný Tirič Mir I (7487 m) – 20. 7. 1967 iba jeden deň po výstupe na hlavný vrchol Tirič Miru vystúpili na tento dovtedy nezdolaný vrchol Ivan Urbanovič, Ivan Gálfy, Vlastimil Šmída a Jan Červinka.

Aghar Zoom (6230 m) – 25. 7. 1967 vystúpil na vrchol tejto dovtedy nezdolanej hory Jiří Mašek spolu s lekárom výpravy Zdeňkom

Vlčom a pakistanským horolezcom Amanom Ašrafom.

Aj vedcom sa podarilo úspešne splniť všetky plánované úlohy. O priebehu expedície vyšlo veľa článkov, vydaných bolo niekoľko kníh a vyrobený dokumentárny film, ktorý odvysielala Československá televízia. Horolezci mali možnosť stretnúť sa v Prahe s vtedajším prezidentom Novotným aj s generálnym tajomníkom komunistickej strany Dubčekom. Ale oveľa dôležitejšie boli skúsenosti, ktoré v Hindukúši nazbierali a chuť vrátiť sa do vysokých hôr. Všetci však snívajú o himalájskych osemtisícovkách a bolo už iba otázka času, kedy sa na niektorú z nich vyberú. ■

Zdroje a použitá literatúra:

Film Bedřicha Rogera „K vrcholu Tirič Miru“. Kniha Miry Kováčikovej „Vrcholy Ivana Gálfyho“. Kniha Viléma Heckela „Schody pod vesmír“. Kniha Vladimíra Šedivého „K vrcholu Tirič Miru“. internet

Tiričská skupina vrcholov

Najvyššiu skupinu tejto oblasti tvoria dva vrcholy: Prostredný Tirič Mir (7706 m), najvyšší vrchol Hindukúša a Východný Tirič Mir (7692 m). K nim sa od západu pripája ostrý hrebeň so štyrmi výraznými vrcholmi, ktorými sú Západný Tirič Mir I (7487 m), Západný Tirič Mir II (7460 m), Západný Tirič Mir III (7400 m) a Západný Tirič Mir IV (7338 m). Na juh od hlavného masívu, oddelený zoskupením štítov Tree Glaciers Peak, leží samostatný Malý Tirič Mir (6361 m). Na sever od hrebeňa Západného Tirič Miru, na horskom chrbte ohraničujúcom Dolný Tiričský ľadovec, výrazne vystupuje Severný Tirič Mir (6732 m).

Prvovýstupy v tiričskej skupine

Prostredný Tirič Mir (7706 m) – prví na vrchol vystúpili členovia nórskiej expedície vedenej Arne Naessom. 22. 7. 1950 vystúpil na vrchol Per Kvenberg a o deň neskôr 23. 7. 1950 Henry Berg, Arne Naess a Angličan Tony Streater

Východný Tirič Mir (7692 m) – v roku 1964 bol Arne Naess vedúcom ďalšej úspešnej expedície, tentoraz na Východný Tirič Mir. 25. 7. vystúpili na vrchol Ralf Hoibakk a Anders Opdal.

Severný Tirič Mir (6732 m) – 4. 9. 1965 vystúpili na vrchol Rakúšania Maria Antonina Diemberger, Kurt Diemberger, Herwig Handler a Franz Linder

Západný Tirič Mir I (7487 m) – 20. 7. 1967 vystúpili na vrchol Slováci Ivan Urbanovič a Ivan Gálfy a českí horolezci Jan Červinka a Vlastimil Šmída

Západný Tirič Mir IV (7338 m) – 6. 8. 1967 vystúpili na vrchol Rakúšania Kurt Diemberger a Dietmar Proske

Malý Tirič Mir I (6361 m) – v roku 1969 vystúpili na vrchol členovia anglicko-pakistanskej vojenskej expedície M. W. H. Day, R. A. Summerton a J. Anderson

Západný Tirič Mir III (7400 m) – 30. 7. 1974 vystúpili na vrchol Francúzi Guy Lucazeau, J. Mambre, S. Sarthou, J. Lemoine a M. Pompei a 1. 8. 1974 ďalší francúzski horolezci G. Pastillo, M. Breuil a Maria Amy

Západný Tirič Mir II (7460 m) – 19. 8. 1974 vystúpili na vrchol Taliani Beppe Re a Guido Machetto

Kľúčový komín a žľab do západného sedla, kde stál útočný stan vrcholovej skupiny.